

STERILET

van Dr ARHENS

Nieuw

voorbehoedmiddel voor beide geslachten
Dit beschermmiddel is niet in caoutchouc

Geïllustreerde inlichtingen zijn per gesloten brief gratis
verzonden na ontvangst van 0 30 in postzegels door
SANITARIA, 70, Anspachlaan, te BRUSSEL

NIEUW !!! VOORBEHOEDMIDDELEN

"Sanitas"

Deze zijn geen gewone voorbehoedmiddelen

Geïllustreerde beschrijving dezer Nieuwe artikels met geheime raad aan beide geslachten is verzonden met

1 staal SANITAS } of 1 Fr. voor Mannen.
tegen : } of 2 Fr. voor Vrouwen

door **SANITARIA, 70, Anspachlaan**

BRUSSEL

**"Si je partage votre pain,
votre vin, je dois aussi
partager votre lit!"⁽¹⁾
Free Love-workshop, IISG-
Amsterdam, 6 oktober 2000**

Brigitte De Mulder, Amsab

Het project 'Begeerte heeft ons aange-
raakt' en het colloquium 'Gender en klas-
se in de 20e eeuw' waren het startschot
voor een jaarlijks internationaal semina-
rie over deelaspecten van 'Socialisme en
Seksualiteit'. In dat kader organiseerde het
IISG de workshop 'Free love and the la-
bour movement', met boeiende bijdragen
uit vijf landen.

Vrije liefde is een begrip dat moeilijk een-
zijdig in te vullen is. Naargelang de pe-
riode, de strekkingen en de betrokken
personen zal de term uiteenlopende de-
finities krijgen. De eerste tekst werd ge-
bracht door dr. Denise De Weerdt, coördi-
nator van het Amsab-project. Zij onder-
zocht het begrip vrije liefde bij de Bel-
gische socialisten in de periode 1880-1940.
Bij de in 1886 opgerichte Belgische Werk-
liedenpartij wordt de term 'vrije liefde'
gebruikt in de context van het neomal-
thusianisme en focust het zeer concrete
probleem van de beperking van het aantal
kinderen. Na de socialistische vrouwen
zijn het vooral de anarchisten die zich, op
het einde van de 19e eeuw, bezighielden

¹ *Reclame voor voorbehoedmiddelen in de
Almanak Vooruit van 1911*

met de problematiek van de vrije liefde,
maar slechts in de marge opereerden.

Als casestudy brengt De Weerdt het ver-
haal van een groep jonge idealisten uit
Gent, die zich aanhangers van de vrije lief-
de noemden. Spilfiguren waren de we-
tenschapper George Sarton en zijn vrouw
Eleanor Mabel Elwes. Sarton bracht een
groep idealistische jongeren bijeen, wel-
licht naar het voorbeeld van de Neder-
landse Rein Leven-beweging. Het begrip
'rein leven' sloeg op een nieuwe seksuele
moraal en schreef een grotere openheid
ten aanzien van seksualiteit, eerbied voor
een vrije verhouding zonder huwelijk en
seksuele voorlichting in haar programma.
Seks was alleen toegelaten tussen hetero-
seksuele koppels als voortplanting mo-
gelijk was en liefde aanwezig. Het leven
van een (echt)paar mocht niet beheerst
worden door zinnelijke gevoelens. Alleen
morele onthouding werd toegelaten als
middel tot geboortebeperving. De bewe-
ging bestreed prostitutie, nieuwmalthu-
sianisme, homoseksuele 'geslachtsdaden'
en onanie. De Geneste Reiner Leven-groep
vergaderde in een geheelonthouderslo-
kaal. Met de leuze "*Pour être fort sois pur*"
wilde hij het zedelijk peil van de studen-
ten verbeteren en hen afraden prostituees
te bezoeken.

Reiner Leven verdween na enkele jaren.
De meeste leden huwden onderling en
kregen kinderen.

Als tweede spreker nam drs. Dennis Bos
van de Universiteit van Amsterdam het
woord met *The Making of a New Sexual
Morality in the Early Socialist Labour Move-
ment in Amsterdam*. De socialistische arbe-
dersbeweging verschijnt voor het eerst op

het Amsterdamse toneel rond 1870, vanuit een versmelting van een lange traditie van sociale rellen enerzijds en de strijd voor algemeen stemrecht anderzijds. Bos onderzocht de biografische gegevens van militante herrieschoppers, actief tussen 1848 en 1900. Zo groeide een betoging in maart 1848 uit tot een chaotische oproer waarbij tweëndertig mensen werden gearresteerd. Zowat alle arrestanten hadden gelijkaardige familieachtergronden: opgevoed door alleenstaande moeders, samenwonend zonder huwelijk of zelf ouder van bastaardkinderen. Ze woonden allen in 'the red light district' waar toen ook de eerste communisten woonden. Het patroon was getekend voor de volgende jaren: de kleine maar groeiende groep socialistische arbeiders had nauwe banden met de 'onfatsoenlijke' en 'immorele' subklasse in Amsterdam. De officiële historische versie over dit vroeg-socialisme heeft het dubieuze karakter van familiale en seksuele kwesties van de eerste militanten steeds genegeerd en zelfs actief verborgen. Rond 1890 komt het tot een splitsing tussen moderne sociaal-democraten en anarchisten. Dit had meer te maken met stijl, attitudes en gedrag dan met ideologische of strategische redenen. Voortaan herkennen men de reformisten aan hun stijve kragen, hun hoed, hun kortgeknipt haar en hun beschaafd taalgebruik. Anarchisten hadden langer haar, open hemden en spraken dialect. In dit proces werd seksueel gedrag een politieke kwestie. De revolutionaire socialist R.A. Oosterhout publiceerde in 1896 twee spraakmakende brochures waarin hij stelde dat ook vrouwen behoefte hadden aan seks en "*warm blood in their veins*" hadden. Daarnaast nam hij

het op voor onechte kinderen die hij beschouwde als de vruchten van echte passie en seksuele aantrekking. Omdat zij niet geboren werden uit economische overwegingen zouden zij opgroeien tot sterke, gezonde mensen. Vrije liefde was tussen 1848 en 1900 een belangrijk fenomeen bij Amsterdamse socialisten. Het was veeleer een manier van leven dan een politieke of ideologische motivatie.

Dr. Lesley Hall, Honorary Lecturer, University College London, bracht vervolgens *Arrows of Desire: British Sexual Utopians of the Late Nineteenth and Early Twentieth Century, and the Politics of Health*. Deze bijdrage behandelt het werk van de utopisten Carpenter, Ellis en Browne die beschouwd worden als seksuele hervormers en bij wie gezonde seks kaderde in een bredere visie van hoe en wat een gezonde samenleving was of zou zijn.

Edward Carpenter (1844-1929) poneerde zijn visie op een gezonde samenleving in verschillende publicaties. Hierbij pleitte hij voor een terug-naar-de-natuur, het belang van gezonde buitenlucht, rationele kledij, gezonde voeding met fruit, noten en granen. Hij accentueerde dat er een immense verscheidenheid bestaat inzake temperament en karakter ten opzichte van seks en liefde. Hij beschouwde variëteit als gezond en natuurlijk. Deze stelling werd in grote lijnen bijgetreden door Havelock Ellis (1859-1939), die vond dat een samenleving ziek is wanneer ze steunt op de uitgeputte lichamen van een overwerkte, vervuilde arbeidersklasse. Stella Browne (1880-1955) voerde hevige campagne voor geboortebeperving, voorbehoedmiddelen en abortus. Haar utopi-

sche maatschappij gaf ook ruimte aan vrouwen met minnaars zonder kinderen, vrouwen met kinderen zonder echtgenoten en zelfs lesbische moeders.

Vervolgens sprak dr. Dieter Nelles, Bergische Universität Gesamthochschule, Wuppertal. Zijn bijdrage belichtte het *Anarchosyndicalism and the Sexual Reform Movement in the Weimar Republic*.

"Honger en liefde zijn de 2 polen waarrond alle menselijk leven en alle drijfveren zich concentreren".

Deze uitspraak van Max Winkler uit 1925 werd ernstig genomen in de FAUD (Freie Arbeiter Union Deutschlands). Vele mannen en vrouwen, aangesloten bij de FAUD, waren actief in allerlei lekenorganisaties die seksuele hervormingen voorstonden. Zo werd de vakbond een belangrijke advocaat inzake geboortebeperking. In 1913 lanceerde men het idee van een geboortestaking als proletarisch wapen. Het werd enthousiast onthaald door de arbeidersvrouwen, niettegenstaande de afkeuring van prominente vrouwen zoals Clara Zetkin en Rosa Luxemburg, die vonden dat abortus en voorbehoedmiddelen alleen thuishoorden in de privésfeer. De lekenorganisaties hielpen hun leden, vaak anarchosyndicalisten, bij abortus, verstrekten informatie over voorbehoedmiddelen en verkochten ze ook, en bouwden aan de seksuele opvoeding en emancipatie van het proletariaat.

Maar zowel de FAUD als de lekenorganisaties waren overwegend mannelijk. Onder vrije liefde verstonen de meeste anarchosyndicalisten een heteroseksuele relatie met een vaste partner die weinig uitstaans had met de emancipatie van de vrouw.

De vijfde spreker was dr. Francis Ronsin, Université de Bourgogne, Dijon, met *Armand and la camaraderie amoureuse. Revolutionary Sexualism and the Struggle against Jealousy*". Armand, pseudoniem voor Ernest Lucien Juin (1872-1962) neemt een speciale plaats in in de anarchistische beweging. Hij lanceert het begrip 'camaraderie amoureuse' (1924), waarbij hij stelt dat het niet fout is de liefde te bedrijven met een partner voor wie men geen echte liefde voelt. Als 'kameraad' zou men zich steeds ter beschikking moeten stellen voor de bevrediging van seksuele behoeften van andere ideologische verwanten. Armand gaat nog verder: indien hij een vrouw zou zijn, dan zou het hem een grote eer zijn om kameraden die geen absolute weerzin opwekken, fysieke vreugde te verschaffen.

Jeanne Humbert, die Armand goed gekend heeft vertelde over hem: *"Armand, c'était un type extraordinaire, mais quel emmerdeur! Chaque fois qu'on l'invitait à manger, il répondait: "Oui, mais vous savez que je ne mange pas chez les bourgeois. Si je partage votre pain, votre vin, je dois aussi partager votre lit!"*

De 'camaraderie amoureuse' berust op een vrij verenigingscontract waarbij Armand deze verenigingen vergelijkt met coöperatieven van productie en consumptie van liefde. Vanaf 1937 neemt hij het ook op voor homo- en biseksuelen, vindt dat men van geslacht moet kunnen veranderen en verdedigt alle non-conformistische liefdesuitingen (zelf had hij een voorkeur voor het voyeurisme). Alleen fysiek geweld is taboe. Armand publiceert zijn ideeën in het blad *L'En Dehors* (1922-1939). In 1925 verschijnen de statuten van 'Les Compagnons de L'En Dehors', een

vrijdag
12 mei

Janetten * bal

in zaal **keingkonig**
keizerstraat 38

premiere
voor **antwerpen**

een feest dus, dat begint om 20 u
en 50 fr. kost!

homoseks is gezellig

de rooie vlinder
V. D. W.
socialistische uitingsgroep voor de beweging van de homoseksualiteit

verantwoordelijke uitgever: Karel de Clumber
p.o. keizerstraat 38 Antwerpen

skiff

Vanaf 1937 nam Armand het ook op voor homo- en biseksuelen en voor alle non-conformistische liefdesuitingen. Affiche: De Rooie Vlinder, 1978

vereniging van 'praktijkgerichte' kameraden. Deze statuten vermelden onder meer dat men zijn gastheer, -vrouw acht dagen voor een bezoek moet verwittigen. Een visite in de stad is beperkt tot maximum twaalf uren, op het platteland mag ze vierentwintig uren duren. Wie fysiek geweld pleegt of zich prostitueert kan worden uitgesloten. In 1926 telt men drieëndertig leden oplopend tot drieënvijftig in 1927. Men kampt echter met een tekort aan vrouwelijke leden. Daarom wordt voorgesteld dat leden, om de verlegenheid van de partner te overwinnen, zich slechts ten dele zullen uitkleden.

In 1926 sticht Armand 'L'Association internationale de combat contre la jalousie' en in 1927 komt daar de 'Club Atlantis' bij, exclusief bedoeld voor paren.

De laatste spreker was dr. Saskia Poldervaart, Universiteit van Amsterdam met *The Ever-Recurring Movements of Free-Love*. Ook in deze bijdrage worden de complexiteit en de veelzijdigheid van het begrip 'free-love' gesteld, variërend van heteroseksuele relaties zonder huwelijk tot alle soorten uitingen van seksuele behoeften. De eerste utopische periode waar vrije liefde te traceren is situeert Poldervaart bij Jezus en de eerste christenen. Een tweede fase situeert zich in de 12e en 13e eeuw met groepen zoals de katharen, de begijnen of de hussieten die de hypocrisie van de kerk en de bestaande familiestructuren bekritiseerden. Een derde utopische golf is er in de 16e en 17e eeuw met als voorbeelden de shakers, de quakers of de anabaptisten. Later zouden zowel socialisten, communisten en anarchisten deze eerste christengemeenschap-

pen en de groepen van ketters beschouwen als hun 'roots'. Vervolgens belicht Poldervaart de utopische socialisten (1825-1850) met Saint-Simon, Fourier en Owen. Een vijfde utopische periode situeert zich tussen 1890 en 1920, gelijktijdig met de eerste feministische golf.

De meest recente utopische periode ligt tussen 1965 en 1975, de zogenaamde sixties, met als basisidee dat de vrijheid van seksualiteit zou leiden tot individuele emancipatie en eventueel tot een totaal nieuwe maatschappij. Vandaag wordt gezegd dat jongeren apolitiek zijn. Daar is Poldervaart het niet mee eens en zij verwijst onder meer naar krakers, punkers, milieuactivisten, dierenbevrijdingsgroepen of de 'riot-grrls'. Allen staan ze voor antikapitalisme en kennen een 'do-it-yourself'-strategie. Vele mannen en vrouwen hebben geëxperimenteerd met alternatieve levensvormen en met vrije seksuele relaties. Steeds waren deze pogingen een protest tegen de samenleving. Maar aangezien de maatschappij - tot op vandaag - seksuele experimenten niet accepteert, zijn, totnogtoe alle pogingen na korte tijd verdwenen.

De - vaak pittige - discussies werden gemodereerd door dr. Bert Altena, Erasmus Universiteit, Amsterdam.

De Free Love-workshop in Amsterdam mikte niet op kwantiteit maar specialisten brachten er zeer sterke bijdragen. Ook organisatorisch verdient het IISG een pluim.

Toen het voorbij was voelden we ons dan ook bij de happy few die het seminarie hadden bijgewoond.